

Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» τῆς Δύσεως καὶ ὁ Οἰκουμενισμός¹

Αρχιμανδρίτου Νικοδήμου,
ἡγουμένου Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας Χρυσοποδαριτίσσης - Νεζερώων,
(250 08 Πάτραι)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ συνέπειες τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἦσαν ὀλέθριες διὰ τὸν Χριστιανισμό τῆς Δύσεως. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία² ἐδιώχθη ἀπηνῶς, καὶ χίλια περίπου μοναστήρια ἐξηφανίσθησαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1789-1815³. Γι' αὐτὸ οἱ περισσότεροι ἐκπρόσωποι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ὀργανωτικότητος τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρὸς ἀντιμετώπισι τῆς πολιτειακῆς ἀπειλῆς. Δηλαδή ἀντέταξαν εἰς τὴν καλῶς ὀργανωμένη ἐχθρικὴ πολιτεία μίαν ἐξ ἴσου καλῶς ὀργανωμένη ἐκκλησιαστικὴ διοίκησι, πολέμησαν τὸν κόσμον μὲ τὰ ἴδια τοῦ τὰ ὅπλα, προσηρμόσθησαν εἰς τὶς κοσμικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς τῶν, διὰ νὰ διασώσουν τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἐνόμιζον· ἀλλὰ τοῦτο εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ὀδηγήσουν τοὺς πιστοὺς εἰς μίαν ἐκκοσμικευμένη περὶ Ἐκκλησίας ἀντίληψιν.

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως ἐνόμισαν πλέον ὅτι Ἐκκλησία εἶναι μία εὐρυθμος καὶ πειθαρχημένη ζωὴ, ἀτομικὴ καὶ συλλογικὴ, καὶ ἀδιαφόρησαν διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὴν ἀπόλυτον ἐξάρτησιν τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Ἄμεσος συνέπεια τῆς περιφρονήσεως τῶν δογμάτων εἶναι ἡ παραμέλησις τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἐπικέντρωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτῶν εἰς τὸν ἠθικισμό⁴.

Ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς τῆς μετεπαναστατικῆς Γαλλίας, καὶ τῆς Δύσεως γενικῶς, ἐλάμβανε τὴν μόρφωσίν του ἀπὸ τοὺς Ἰησουῖτας, οἱ ὅποιοι τὸν ἐδίδασκαν ὅτι πρέπει νὰ ἐπιμένη κυρίως εἰς ἠθικὰς καὶ τυπολατρικὰς ὑποχρεώσεις προσωπικῆς εὐσεβείας.

Παραλλήλως, ὅμως, ἡ ἐνοριακὴ εὐσέβεια, προσπαθοῦσα νὰ καλύψῃ τὰ κενά, ὅπου ἐδημιουργοῦσε ἡ ἰησουϊτικὴ ἀγωγή, ἐφεῦρε νέους τρόπους εὐσεβείας, ἀνεξαρτήτους τῆς ἱερᾶς παραδόσεως καὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὴν ὑπερέξαρχιν τῆς τιμῆς τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος,

¹ Εἰσήγησις ἐκφωνηθεῖσα εἰς τὸ Διορθόδοξο Θεολογικὸ Συνέδριον: «Οἰκουμενισμός. (Γένεση-Προσδοκίαι-Διαψεύσεις)», τὸ ὅποιον διωργανώθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν 20-24 Σεπτεμβρίου 2004, ὑπὸ τῆς «Ἑταιρείας Ὁρθοδόξων Σπουδῶν».

² Σημειωτέον ὅτι οἱ ὄροι: Ἐκκλησία, μητροπολίτης, ἐπίσκοπος, ἱερεὺς, θεία Λειτουργία, ἱερὰ Μυστήρια, κτλ, οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς, μόνον ψιλῶ ὀνόματι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν παρούσαν εἰσήγησιν.

³ Πρβλ. «Un pionnier: Dom Lambert Beauduin (1873-1960)»-«Ἐνας σκαπανεὺς: ὁ κῦρ Lambert Beauduin», ἔκδ. Chevetogne, Βέλγιο 2001, σ. 57.

⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 67.

τὴν πλήρη συναισθηματισμοῦ λατρεία τῆς «ιερᾶς καρδίας» τοῦ Ἰησοῦ, ἢ, ὡς ἀποκορύφωσι ὅλων, τὴν Τελετὴ τῆς «Ἀγίας Δωρεᾶς»⁵. Ὁ λαός, ἔστω καὶ ἐν τὸς τῶν κόλπων τῆς αἰρέσεως, ἔσπευδε διψασμένος εἰς τὴν ἀναζήτησι τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ οἱ ἡγέται τῆς Ἐκκλησίας του, ἀποβλέποντες εἰς τὴν εὐκολον λῦσι, τοῦ προσέφεραν ἀφειδῶς «εὐσεβεῖς» τελετάς, ἀνεξαρτήτους μὲν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, πλουσίας ὅμως εἰς συναισθηματισμούς καὶ ἐντυπώσεις, βαυκαλιζόμενοι ὅτι ἡ ἐφήμερος συγκινησιακὴ φόρτισις θὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐκκοσμικεύσεως ἀπωλεσθεῖσα χάριν, καὶ θὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὸ γεγονός αὐτό, ὡς ἐκτροπὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ἔγινε ἀντιληπτὸ ἀπὸ ἓνα ἀριθμὸ πνευματικῶν ἀνθρώπων τοῦ Δυτικοῦ κόσμου⁶. Ἀντιστρατευόμενος τοὺς πανίσχυρους Ἰησουΐτας ὁ Dom Prosper Guéranger, ἀνακαινιστὴς τοῦ κατεστραμμένου ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀββαείου τοῦ Solesmes τὸ 1833, προσεπάθησε νὰ καλλιεργήσῃ τὴν λειτουργικὴ συνείδησι τῶν βενεδικτίνων μοναχῶν⁷. Διαπιστώνοντας ὅτι ἡ εὐσέβεια μετεβλήθη εἰς λαοφιλεῖς «φολκλορικὰς» ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις, ἠθέλησε μὲν νὰ μύσῃ ὅλους τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς εἰς τὴν λειτουργικὴ ζωὴ, συγχρόνως δὲ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὴν Ἐνωσιν ὑπὸ τὸν Πάπα⁸, θέτων ἔτσι τὶς βάσεις τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἰς τὴν Δύσι⁹.

⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 63.

⁶ Πρβλ. Ἀρχιμ. Νικοδήμου Μπαρούση, «Ἡ Λειτουργικὴ Κίνησις τῆς Δύσεως», ἐν «Θεοδορμία», τ. Δ' /1-3, Ἰαν.-Σεπτ. 2002, σ. 107-127.

⁷ Ὁ Dom Guéranger ἔθεσε ὡς σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὴν ἀναβίωσι τῆς εὐσεβείας τοῦ ἀββαείου τοῦ Cluny, τὸ ὁποῖον ὡς ἀρχαῖο λίκνο τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μετὰ τόσης μανίας κατεκρημνίσθη μέχρι θεμελίων καὶ ἐξηφανίσθη ὑπὸ τῶν ἀθέων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ βασικωτέρα πτυχὴ τοῦ «κλουνιακοῦ» βίου ἦταν ἡ λειτουργικὴ ζωὴ, ἡ ὁποία μετὰ τὴν Ἐπανάστασι εἶχε πλέον χαθῇ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Dom Guéranger ἀνέπτυξε σημαντικὴ συγγραφικὴ δρασί ἐπὶ τῶν λειτουργικῶν θεμάτων. (Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 647, 1075, 1125. Ἐπίσης πρβλ. ἀρχιμ. Νικοδήμου, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 111-117).

⁸ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 361.

⁹ Πρὸς ἐπιδίωξι τῶν προθέσεων του, ὁ Dom Guéranger ἔσπευσε νὰ δημιουργήσῃ τὶς κατάλληλες προϋποθέσεις διὰ νὰ συμπορευθοῦν μαζί του καὶ ἄλλα μοναστήρια βενεδικτίνων. Τὸ πρῶτο, τὸ ὁποῖο τὸν ἠκολούθησε εἶναι τὸ Ligugé εἰς τὴν Γαλλίαν, τὸ ἔτος 1853, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ του Maur Wolter καὶ Placide Wolter ἐπανίδρυσαν, πρὸ τοῦ 1870, τὸ Ἀββαεῖο τοῦ Beuron εἰς τὴν Γερμανίαν, βάσει τῶν ἀντιλήψεων τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως»⁹. Τὸ 1872 βενεδικτῖνοι τοῦ Beuron ἀνεκαίνισαν τὸ Ἀββαεῖο τοῦ Maredsous εἰς τὸ Βέλγιο, βάσει τῶν ιδίων ἀρχῶν τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως», μὲ λαμπροὺς ἐκπροσώπους τοὺς ἡγουμένους Dom Gerard van Caloen, καὶ Dom Columba Marnion. Ὁ δεύτερος ἐξ αὐτῶν εἶχε διατελέσει προϊστάμενος (prieur) τοῦ Ἀββαείου τοῦ Mont-Cesar, τὸ ὁποῖο εἶχε ἰδρυθῇ τὸ 1897 ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Maredsous εἰς τὴν πόλιν Louvain τοῦ Βελγίου. Τέλος, ὁ Dom Robert de Kerchove, ἡγούμενος τοῦ Mont-César ἵδρυσεν τὸ 1925, εἰς τὸ Amay, πλησίον τῆς Louvain, τὴν γνωστὴ μονὴ τῆς Chevetogne ὑπὸ τὴν πνευματικὴν εὐθύνην τοῦ Dom Lambert Beauduin.

Ἡ «Λειτουργική Κίνησις», ἀρχικῶς μὲν ἓνα ὄραμα κάποιων διακεκριμένων βενεδικτίνων μοναχῶν, σὺν τῷ χρόνῳ, ἰδίως μετὰ τὴν σθεναρὰ ἀντίδρασι τῶν Ἰησουϊτῶν κατὰ τὸ ἔτος 1914¹⁰, ἀπέκτησε τὴν μορφή μιᾶς καλῶς ὁργανωμένης προσπάθειας, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ χαρακτηριστικὸν ὄνομα: «Ἡ Κίνησις», καὶ τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς ἔλαβε τὸ ἐπίσης ἰδιαίτερον ὄνομα: «Τὸ Ἔργον». Ἡ δρᾶσις τῆς «Κινήσεως» ἐκαλύπτετο πάντοτε ὑπὸ τὴν μορφή μιᾶς μὴ σαφῶς διατυπωμένης μελλοντικῆς προοπτικῆς, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ τυχὸν ἀντίδρασις τῶν ἀντιφρονούντων καὶ νὰ ἀφήνεται ἐλεύθερος ὁ δρόμος διὰ τὴν ὅποιαν ἐξέλξιν. Αὐτὸ τὸ «ἔργο», ἦταν ἡ ἐλπίς ὅλων διὰ τὴν ἀναζωπύρωσι τῆς πίστεως, (κατὰ τὴν ἐκτίμησι πολλῶν), καὶ ἡ ἀσφαλὴς προσδοκία τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, (κατὰ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς «Κινήσεως»).

Ἀφετηρία καὶ κύριος σκοπὸς τῆς «Λειτουργικῆς» αὐτῆς «Κινήσεως», ἦταν ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν λειτουργίαν. Εἶναι ἐντυπωσιακὸν ὅτι ὑπ' αὐτὸ τὸ αἶτημα εἰσέβαλε καὶ εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον. Ὅμως, οἱ Δυτικοὶ εἶχαν ὑπ' ὄψιν τοὺς μὴ λειτουργικὴν πρᾶξι τελείως ἀντίθετον ἐκείνης τὴν ὁποίαν εἶχαν παρ' ἡμῖν οἱ ἡμέτεροι. Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ λειτουργικὴ πρᾶξι γνωρίζει τὴν τέλεσι τῆς λειτουργίας ὑπὸ μόνου τοῦ ἱερέως¹¹. Ὅ,τι λέγει ἢ πράττει ὁ λειτουργὸς ἀφοροῦν μόνον αὐτὸν καὶ οὐδ' ἓνα ἄλλον· οἱ πιστοί, ὅταν παρίστανται, εἶναι ἀπλοὶ θεαταὶ ἑνὸς ἱερέως, ὁ ὁποῖος καθ' ἑαυτὸν ποιεῖ κάτι ἢ χορωδία, ὅταν παρίσταται, συνιστᾷ ἀπλῶς μουσικὴ ἐπένδυσι τῆς προσωπικῆς τελετῆς τοῦ ἱερέως.

Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» ἐτόνισε μὲν τὴν ἀνάγκη τῆς μυστικῆς ἀναγνώσεως τῶν συστατικῶν – καθαγιαστικῶν λόγων¹², ἀλλὰ ἐζήτησε τὸν διάλογο κλήρου καὶ λαοῦ κατὰ τὴν τέλεσι τῆς λειτουργίας, ὅ,τι δηλαδὴ ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἐν πρώτοις φαίνεται ἀπορίας ἄξιον, πῶς μία λατινικὴ «Κίνησις», ἡ ὁποία εὐνοοῦσε εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ὀρθόδοξον Λειτουργικὴν, εὗρηκε εἴσοδο εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, αἰτοῦσα αὐτὸ τὸ ὅποιον ἀνέκαθεν ὑπῆρχε...

Ὅμως, ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη παράμετρος. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ «Κίνησις» εἶχε καλλιεργήσει ἐντόνως τὴν ἀναζήτησι τῶν λειτουργικῶν πηγῶν. Ἡ ἀναζήτησις αὐτὴ ἐδημιουργοῦσε γοητεία καὶ συγκίνησιν εἰς τὴν νεολαίαν τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον, διότι παρουσιάζετο ὡς κάτι τὸ νέο...

Ἡ παροῦσα εἰσῆγησις ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὴν δρᾶσι τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» κατὰ τὸν Κ' αἰῶνα, διότι κατ' αὐτὴν ἡ «Κίνησις» ἔφθασε εἰς τὴν πλήρη ὠρίμανσι τοῦ ἔργου της¹³ καὶ ἔγινε γνωστὴ εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον. Καὶ παλαιότερα, τὸ 1891, ἡ «Κίνησις» εἶχε προτείνει τὴν ἀποστολὴν βενεδικτίνων μοναχῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἐπέκτασι καὶ ὑλοποίησι τῆς προ-

¹⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 144 ἐξ.

¹¹ «Messe privé, Messe basse».

¹² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 119.

¹³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 1.237.

οπτικῆς τοῦ «ἔργου» της, ἀλλὰ δὲν φαίνεται νὰ ἐπετεύχθη κάτι¹⁴. Μᾶλλον περιορίσθη εἰς τὴν ἐπανίδρυσιν τοῦ «Κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου» εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου ἐδιδάσκετο ὅτι δὲν χωρίζει τοὺς Λατίνους ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους, καὶ κατεβάλλετο ἰδιαίτερα φροντίδα διὰ τὴν καλὴν τέλεσιν τῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῆς θείας λειτουργίας, κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, κάτι τὸ ὁποῖον εἶχε τόσῃ ἐπιτυχίᾳ, ὥστε ἐκαυχῶντο ὅτι τὸ Κολλέγιον αὐτὸ ἀποτελεῖ πλέον πρότυπο διὰ τὸν ἐλλαδικὸν κλῆρο, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο, εἶχε περιέλθει εἰς πλήρη λειτουργικὴ παρακμὴ¹⁵.

Ἡ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἡ Δύσις συνήθιζε πλέον νὰ μὴν ταυτίζει τὸν «κανόνα τῆς λατρείας» μὲ τὸν «κανόνα τῆς πίστεως»¹⁶, γεγονὸς τὸ ὁποῖον ἐνίσχυε τὴν διαφοροποίησιν τῆς ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν. Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» ἐπεσήμανε μὲν τὸ ἄτοπον αὐτό, ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ διακρίνῃ ὅτι ἓνα μέρος — ἴσως τὸ σημαντικώτερον — τῶν ἰδιαιτεροτήτων τῆς λατινικῆς λατρείας ὀφείλεται εἰς τὰ καινοφανῆ δόγματα τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Ὁρθῶς ἀνεγνώριζε ὅτι τὸ δόγμα ἐκφράζεται δι' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τῶν λειτουργικῶν λόγων καὶ πράξεων, ὅτι τὰ λειτουργικὰ κείμενα εἶναι συμβολικὰ κείμενα ὑψίστης ἀξίας, ὅτι ἡ ταυτότης τῆς Ἐκκλησίας προσδιορίζεται διὰ τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, ὅτι ἡ βασικωτέρα πηγὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως εἶναι ἡ ἐν χρήσει τάξις τῆς καθημερινῆς λατρείας¹⁷, καὶ ὅτι ἡ θεία εὐχαριστία «συνιστᾷ» τὴν Ἐκκλησίαν¹⁸.

Ὅμως ἡρνήθη νὰ παραδεχθῇ, ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, τὸ πρωτεῖον καὶ τὸ καινοφανὲς ἀλάθητον τοῦ Πάπα¹⁹, δι' αὐτὸ καὶ ἔθεσε ὡς βασικὴ προϋπόθεσιν τῆς αὐθεντικότητος καὶ γνησιότητος τῆς θείας λειτουργίας, τοῦ «δείπνου τῆς βασιλείας», ὡς ἔλεγε²⁰, τὴν τέλεσιν αὐτῆς ὑπὸ ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν καὶ ἀνήκουν εἰς τὸ μυστικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συνδεδεμένοι μετὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καί, κατ' αὐτήν, ὁ σύνδεσμος αὐτὸς πραγματοποιεῖται μόνον διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπισκόπων μετὰ τοῦ «ἀντιπροσώπου» τοῦ

¹⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 400, 434.

¹⁵ Διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Ἐπειδὴ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν δόγμασιν ἔχουσιν τὴν ἰσχύν, ἐν τοῖς ἡμετέροις σαθροῖς ταύτην θηρεύουσι, καὶ διὰ τοῦτο, ὥσπερ αἱ μυῖαι τοῖς τραύμασιν, οὕτω τοῖς ἡμετέροις ἐπιτίθενται, εἴτε ἀτυχήμασι χρὴ λέγειν, εἴτε ἀμαρτήμασιν» (P.G. 36, 17).

¹⁶ «Lex orandi - Lex credendi».

¹⁷ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 213.

¹⁸ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 235.

¹⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 627.

²⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 229.

Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ ἀλαθήτου Πάπα τῆς Ρώμης²¹, κατὰ τὸ γνωστὸ πυραμυδοειδὲς σύστημα²².

Ἡ «Κίνησις» διεπίστωσε ὅτι ἡ δημιουργία τῶν σχισμάτων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸ τῆς παγκοσμιότητος τῆς παπικῆς ἐξουσίας²³. Ἐπειδὴ ὑπεστήριζε ὅτι ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας πραγματοποιεῖται διὰ τῆς τελéseως μιᾶς λειτουργίας²⁴ καὶ τῆς ἐνώσεως μεθ' ἐνὸς παγκοσμίου πατρός, τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, διεκήρυξε, ἀφ' ἐνός μὲν τὴν ἀνάγκη προσεγγίσεως τῶν λειτουργικῶν πηγῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀνάγκη ἐξευρέσεως νέας ἐρμηνείας τοῦ παπικοῦ ἀλαθήτου, ὥστε τοῦτο νὰ καταστῇ εὐληπτον ὑπὸ τῶν «σχισματικῶν» Ὁρθοδόξων. Κατὰ τὴν ἄποψιν τῆς «Κινήσεως», ὁ ρωμαιοκαθολικὸς κόσμος ἔπρεπε σταδιακῶς, ἀπλουστεύοντας τὸ τελετουργικὸν μέρος, νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴ τὴν λειτουργία, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, κάτι εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεμένετο ὅτι εὐκόλως θὰ διωλίσθαιναν οἱ Ὁρθόδοξοι, δεχόμενοι τὸ ἀρχαιότερον ὡς αὐθεντικότερον.

Ὡς γνωστὸν, σήμερα ἐλάχιστα γνωρίζομε διὰ τίς λεπτομέρειες τοῦ τρόπου τῆς τελéseως τῆς λειτουργίας τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων, ὅποτε παρέχεται ἡ δυνατότης νὰ δοθοῦν πληθὸς ἐρμηνειῶν, ἐκδοχῶν καὶ ὑποδείξεων, δηλαδὴ παρέχεται ἡ δυνατότης μεγάλης αὐθαιρεσίας. Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» ὀρθῶς ἀντελήφθη ὅτι ἡ «τάξις τῆς λατρείας» ἐκφράζει τὴν πίστιν, τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἡ λατρεία ἀνεπτύχθη παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διατυπώσεως τῶν δογμάτων αὐτῶν, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ νὰ εἶναι ἡ λατρεία ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας.

Οὐσιαστικῶς ἀντελήφθη ὅτι ἡ διαφοροποίησις μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν διαφορὰ τῆς πίστεως, γι' αὐτὸ καὶ προσεπάθησε νὰ εὕρῃ ἓνα μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἀμβλυνθοῦν τὰ κριτήρια τῆς πίστεως. Ἐγνώριζε ἐπαρκῶς τὴν προσήλωσιν τῶν Ὁρθοδόξων εἰς τὴν λατρεία²⁵ καὶ ἀπεφάσισε νὰ τοὺς πλήξῃ εἰς τὸ σημεῖο αὐτό. Ὡς δέλεαρ ἐπαρουσίασε τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰς πηγὰς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν τῆς ἀναζητήσεως τῆς αὐθεντίας, κατ' οὐσίαν δὲ εἰς τὴν ἀναζήτησιν μιᾶς προ-δογματικῆς ἢ ἀ-δογματικῆς λατρείας²⁶.

Οὕτω πῶς θὰ ἤμποροῦσε νὰ εὗρεθῇ ἓνας λειτουργικὸς τύπος κοινὸς διὰ τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Ὁρθοδόξους, ἓνας λειτουργικὸς τύπος ὁ ὁποῖος θὰ ἀνεφέρετο εἰς τὰ παγκοσμίως κοινὰ προβλήματα τῆς ἐκκοσμικευμένης ἀνθρωπότητος καὶ εἰς τὰ κοινὰ δογματικὰ σημεία τῶν δύο Ὁμολογιῶν²⁷.

²¹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 532, 560, 561, 627.

²² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 534.

²³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 583.

²⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 579 ἐξ.

²⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 874.

²⁶ «Ἐφ' ὅσον ἡ λειτουργία πρέπει νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ αἰτήματα τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ ἐκκοσμικευμένος σύγχρονος ἄνθρωπος κάθε ἄλλο παρὰ διὰ τίς δογματικὲς ἀλήθειες ἐνδιαφέρεται». (Πρβλ. περιοδ. «Irenikon», ἔκδ. Chevetogne, Βέλγιο, τ. 3/2001, σ. 388).

²⁷ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 572, 866.

Καὶ ὅπου αὐτὸ θὰ ἦταν ἀνεπίτευκτο, τὸ σημεῖο τοῦτο θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἰδιαίτερον ἔθος αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς λειτουργικῆς οἰκογενείας²⁸. Ἐτσι ἐνεκαινιάσθη ἡ μεγάλη προπαγάνδα τῆς ἀπλότητος, ἓνα μήνυμα τὸ ὁποῖον εὐκόλως εὐρίσκει ἀνταπόκρισιν εἰς τὸν κουρασμένο, τὸν προδομένο, τὸν δυσαρεστημένο διὰ τὰ τεκταινόμενα εἰς τὸν κόσμον σύγχρονον ἄνθρωπον, κάτι τὸ ὁποῖον ἐγνώριζε καλῶς καὶ ὁ Dom Beauduin ἐκ τῆς παλαιότερας θητείας του ὡς «ἱερεὺς-ἐργάτης»²⁹.

Πρότυπο τοῦ «ἔργου τῆς Κινήσεως» ἦσαν οἱ Συνομιλίαι εἰς τὴν πόλιν Μαλίνες τοῦ Βελγίου ὑπὸ τὸν Καρδινάλιον Mercier, τὸ ἔτος 1909. Κατόπιν τῶν Συνομιλιῶν αὐτῶν, μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ἀγγλικανῶν, διεπιστώθη ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος προσεγγίσεως τοῦ ἐν διαστάσει εὐρισκομένου χριστιανικοῦ κόσμου εἶναι ἡ «ἀρχή» πῶς «ὅλα εἶναι θέμα ἐρμηνείας»³⁰. Κάθε διαφορὰ ἡμπορεῖ νὰ ἐξομαλυνθῇ διὰ μιᾶς ἄλλης ἐρμηνείας, μία ἀντίληψις ἢ ὁποία εἰσήγαγε τὴν διγλωσσίαν εἰς τὸν χῶρον τῆς πίστεως, εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας, εἶχε δὲ εὐρτάτη ἐφαρμογὴ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξιας. Βάσει τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, οἳδήποτε αἵρεσις ἦταν δυνατόν νὰ διακηρυχθῇ δίχως νὰ κινδυνεύῃ ὁ ἐκφραστὴς αὐτῆς νὰ χαρακτηρισθῇ ὅτι κηρύσσει τὴν αἵρεσι «παρηρησία ἢ γυμνὴ τῇ κεφαλῇ», κατὰ συνέπειαν δίχως νὰ ἐμπίπτῃ εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων προβλεπόμενα³¹. Ἐτσι ἡ κρίσις κάποιων «εἰδικῶν» ἐτέθη ὑπὲρ τὴν θεοπνευστία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ἐπροπαγανδίσθη ἡ ὑποκειμενικότης τῶν θεολογικῶν κριτηρίων.

Δυστυχῶς, οἱ ἀντιλήψεις αὐτὲς ἐπηρέασαν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή καὶ ἐπέτυχαν τὴν βαθμιαία ἐξάντλησι καὶ ἀποδυνάμωσι τοῦ ἀμυντικοῦ συστήματος τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὅτι κατῴρθωσε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὅχι μόνον κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ δύσκολα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ὅχι μόνον ἐντὸς τοῦ κλίματος τῶν ἐλληνοφόνων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Σλάβων καὶ τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Δυτικο-ευρωπαίων Ὁρθοδόξων³², ἀπωλέσθη, διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀρχῶν τῆς «Κινήσεως», μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν λειτουργικῆς ἀνομοιογενείας καὶ μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων³³. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ πα-

²⁸ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 3/1992, σ. 312.

²⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 534.

³⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 328.

³¹ Πρβλ. τοὺς ἱεροὺς Κανόνας: λα' Ἀποστολικὸν καὶ ιε' Πρωτοδευτέρως.

³² (πρβλ. τὰς Συνόδους ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Τρανου, τῆς Μόσχας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν 18^ο αἰῶνα.

³³ Πρβλ. τίς ποικίλες ἐλληνικὲς ἐκδόσεις Λειτουργικῶν βιβλίων, (ὡς λ.χ. τοῦ «Εὐχολογίου», τοῦ «Ἱερατικοῦ», κτλ., κατὰ τίς ὁποῖες παρατηροῦνται σημαντικὲς διαφορὰς ὅχι μόνον μεταξὺ τῶν ἐκδοτικῶν Οἰκῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ α' ἢ β' ἐκδόσεως τοῦ αὐτοῦ Οἴκου, ὡς ἐὰν εἰσῆχθῃ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ λατινικὸν ἔθος διαφοροποιήσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἀναλόγως τοῦ ἐκάστοτε Πάπα, (πρβλ. «Γρηγοριανόν» ἢ «Γελασιανόν» Εὐχολόγιον, κτλ., ἓνα ἔθος τὸ ὁποῖον συνέβαλε κατὰ πολὺ εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸ ἔργον τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως»).

ραλλήλως ἐπετεύχθη καὶ ἡ ἀναγνώρισις λειτουργικῶν πράξεων τῶν αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖες εἶχαν Συνοδικῶς καταδικασθῇ³⁴.

Ἡ ἐμπειρία τῶν Συνομιλιῶν εἰς τὰς Μαλῖνες ὑπηγόρευσε ἐπίσης τὴν ἀνάγκη δημιουργίας συνεδρίων. Τὰ συνέδρια τῆς «Κινήσεως» δὲν ἐσκόπευαν εἰς τὴν μελέτη τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον διεπραγματεύοντο, ἀλλὰ εἰς τὴν διακήρυξι τοῦ θέματος. Οὐσιαστικῶς ἀπέβλεπαν εἰς τὴν δημιουργία ἐντυπώσεων διὰ τὸ «ἔργον τῆς Κινήσεως». Ἐγγύησις τῆς ὀρθότητος τῶν πορισμάτων τῶν συνεδρίων αὐτῶν ἦταν ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ συγκίνησις καὶ ὁ βαθμὸς ἀποδοχῆς αὐτῶν ἀπὸ τὸν πολὺ λαό, ἰδιαίτερος μάλιστα ἀπὸ τοὺς νέους. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιτυχίας, μάλιστα, ἐπέβαλε τὴν συνεργασία μὲ φορεῖς εὐρείας λαϊκῆς ἀπήχσεως, ὡς λ.χ. μετὰ τῆς πολιτικῆς ὁργανώσεως τῆς «Χριστιανικῆς Δημοκρατίας»³⁵. Ὅλα αὐτὰ ἐντυπωσίασαν καὶ τοὺς ἡμετέρους, καὶ τοὺς ὠδήγησαν σταδιακῶς εἰς τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἔργου τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως»³⁶.

Ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς «Κινήσεως» διέθεταν σημαντικὴ γνῶσι τῶν λειτουργικῶν πηγῶν, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς ἱστορίας τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Ἀνεγνώριζαν ὅτι τὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας εὐρίσκεται εἰς τὴν τέλεσι τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῆς λειτουργίας. Δὲν ἤθελαν νὰ μεταβληθῇ ἡ Ἐκκλησία εἰς γραφεῖον ἐπιτελικῶν σχεδίων καὶ κοινωνικῆς προνοίας³⁷. Τὸ «Γραφεῖο ἐπικοινωνίας τῆς Κινήσεως» καὶ τὸ περιοδικὸ αὐτῆς, «Λειτουργικαὶ Ἀπορίαι»³⁸, φανερῶνουν μὲν γνῶσι τῶν λειτουργικῶν πηγῶν, ἀλλὰ καὶ προσαρμογὴ τῶν ἀπαντήσεων τῶν εἰς τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκες, πρὸς δημιουργία ἐντυπώσεων καὶ

³⁴ Πρβλ. τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ὄρου: «ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς», ἡ τοῦ ἀκράτου οἴνου εἰς τὴν θεία Εὐχαριστία, ὅταν τελεῖται ἡ λειτουργία κατὰ τὸν προχαλκηδόνιο λειτουργικὸν τύπο.

³⁵ Τὸ ἐπίλεκτον μέλος τῆς «Χριστιανικῆς Δημοκρατίας», ὁ καθηγητὴς Kurth, ἀνέλαβε κεντρικὴ εἰσήγησιν εἰς τὸ συνέδριον τοῦ «Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἑργῶν τῶν Καθολικῶν», εἰς τὰς 23-26 Σεπτεμβρίου 1909 εἰς τὰς Μαλῖνες ὑπὸ τὸν Mercier. Τὸ θέμα τοῦ εἶχε τὸν τίτλον: «Ὁ ρόλος τῆς λειτουργίας εἰς τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας», καὶ ἐπεδοκιμάσθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τῆς νεολαίας, γεγονὸς τὸ ὁποῖον μετέδωσε βαθύτατον αἶσθημα ἱκανοποιήσεως εἰς τοὺς ὁργανωτάς, πού ἀπέβλεπον κυρίως εἰς τὴν ἀπήχησι τοῦ «ἔργου» εἰς τοὺς συλλόγους τῆς νεολαίας. (Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 79).

³⁶ Πρβλ. Π. Ν. Τρεμπέλα, «Ἡ Ρωμαϊκὴ Λειτουργικὴ Κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἀνατολῆς», Ἀθήναι 1943.

³⁷ Ἔτσι λ.χ. ἀντέδρασαν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πάπα νὰ καταργηθῇ ἡ ὑποχρέωσις τῶν «κανονικῶν» — ἐν κόσμῳ ἀγάμων — κληρικῶν (chanoine) νὰ τελοῦν καθημερινῶς τὰς ἀκολουθίας εἰς τοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς.

³⁸ Πρβλ. Περιοδικόν: «Les Questions liturgiques» (ἔκδ. Monastère d' Amay). Ἄλλα περιοδικὰ τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἶναι: «La vie liturgique» (ἔκδ. Monastère de Mont-César, «L' Irénikon» (ἔκδ. Monastère d' Amay-Chevetogne), «La maison-Dieu» (Paris). Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 1232.

εὐνοϊκοῦ κλίματος³⁹, πρὸς ἐπικράτησι τῶν ἀρχῶν τῆς «Κινήσεως», τῆς ὁποίας τὸ «ἔργο» ἐνεφανίζετο ὅτι εἶναι ἡ ἀρχαιοπρεπὴς λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Πιστοὶ ἀκόλουθοι τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἀρχῶν τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΓ' καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, γνήσιοι φορεῖς τοῦ δυτικοῦ οὐμανισμοῦ, ἐθεωροῦσαν τὴν λειτουργικὴ ζωὴ μέσα ἀπὸ ἓνα πρῖσμα ἀνθρωποκεντρικό⁴⁰. Ἐκτιμοῦσαν τὴν λειτουργία ὡς τὴν ἀρίστη ἐκκλησιαστικὴ εὐκαιρία πρὸς ἐπίτευξι καλῆς διαπροσωπικῆς ἐπικοινωνίας, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ὑποδείξεις τῶν περὶ τοῦ πρακτέου ἐντὸς τῆς «Κινήσεως» μετεβάλλοντο συνεχῶς, ἀναλόγως τῶν ἐκτιμήσεων τῆς νεολαίας καὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἐπιδοκιμασίας, ὅπου εἶχαν ἐξ αὐτῆς⁴¹.

Ἦσαν οὐμανισταί, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς φιλελευθέρους⁴², καὶ ἐκινουῦντο πάντοτε ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1905 τοῦ Πάπα Πίου Ι', ὁ ὁποῖος προκειμένου νὰ ἐλκύσῃ εἰς τὴν λειτουργία τὸ ἐκκοσμικευμένο του ποίμνιο, ἄνοιξε τοὺς ἀσκοὺς τοῦ Αἰόλου, κατήργησε τὰ κωλύματα τῆς θείας μεταλήψεως καὶ ἔδωσε τὴν ἄδεια εἰς ὅλους τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς νὰ προσέρχωνται πλέον εἰς τὴν θεία κοινωνία «ὅπως εἶναι», χωρὶς νὰ ἔχη προηγηθῇ ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἡ πρὸς τοῦτο ἄδεια τοῦ πνευματικοῦ⁴³.

Ἡ προπαγάνδα τῶν διὰ τὴν ἀνάγκη προσαρμογῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν σύγχρονο κόσμον, ἡ ἐνθουσιώδης διακήρυξις τῶν περὶ ἀποδοχῆς πάσης λατρείας, καὶ ἡ πλήρης κατάφασις τῶν εἰς τὸν ἀνθρωπισμό⁴⁴, μετὰ ἀπὸ κάποια χρόνια ἦλθαν νὰ ταυτισθοῦν μὲ τὸ «aggiornamento» (ἐκσυγχρονισμός) τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΚΓ' καὶ τὴν θεολογία τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου (1962-65), καὶ νὰ καταστήσουν τὸ «ἔργο τῆς Κινήσεως» ἐπίσημον πρᾶξι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ⁴⁵.

Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Οἱ τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως», ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, βασικὸ στοιχεῖο τῆς ὁποίας, κατ' αὐτούς, ἦταν καὶ τὸ παγκόσμιον πρωτεῖο τῆς Ρώμης⁴⁶, ἀπέβλεπαν κυρίως εἰς τὴν Ἑνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν⁴⁷. Ἀντελαμβάνοντο, βεβαίως, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν ἐμπόδιο δι' ἡμᾶς — τοὺς σχισματικούς, κατὰ τὴν ἰδική τους ἐκτίμησι —, γι' αὐτὸ καὶ εἶχαν ἀναλάβει τὴν προσπάθεια ἀποφορτίσεως τῶν ἐντυπώσεων ἐκ τοῦ καινοφανοῦς τούτου δόγματος, λέγοντες ὅτι τὸ πρωτεῖο τῆς Ρώμης «πρέπει νὰ ἰδωθῇ μέ-

³⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 573.

⁴⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 145.

⁴¹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 573.

⁴² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 388.

⁴³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 69.

⁴⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 573, 583.

⁴⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 566, 576.

⁴⁶ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 713.

⁴⁷ «Ὅπως οἱ Ἑβραῖοι τὸν ἐρχόμενο Μεσσία». (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 452).

σα ἀπὸ ἑνα καινούργιο φῶς»⁴⁸ καὶ νὰ συζητηθῇ ἀργότερα ὑπὸ τῆς ἐνωμένης πλέον Ἐκκλησίας⁴⁹.

Ἀσφαλῶς ἐγνώριζαν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἤδη δόγμα τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ⁵⁰, ἀλλά, ὅπως ὑπεστήριζαν, ἡ τακτικὴ αὐτὴ ἠκολουθήθη καὶ παλαιότερα, καθ' ὑπαγόρευσι τῆς ἄκρας φιλαδελφίας τῶν Παπῶν· ἐπρόβαλλον δὲ καὶ συγκεκριμένο παράδειγμα. Πρόκειται διὰ τὴν κενωτικὴ καὶ ἄκρως φιλεύσπλαγχνον, ὡς ἰσχυρίζοντο, στάσι τοῦ Πάπα Εὐγενίου Δ' κατὰ τὴν Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας (1438-9). Ὁ Πάπας, ὡς ἔλεγαν, ἐδέχθη τότε νὰ ὑποστῇ αὐτὴν τὴν ἐσχάτη ταπείνωσι καὶ νὰ θέσῃ ὑπὸ συζήτησι τὸ Filioque, διὰ νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς Ὁρθοδόξους νὰ εἰποῦν καὶ αὐτοὶ τὴν γνώμη των, καὶ ἦταν ἔτοιμος, ἂν οἱ Ὁρθόδοξοι εἶχαν βιβλικὰ ἢ πατερικὰ ἐρρίσματα κατὰ τοῦ Filioque, νὰ ἀθετήσῃ τὸ δόγμα τοῦτο. Ὅμως οἱ Ὁρθόδοξοι, ὡς ἔλεγαν, δὲν εἶχαν τεκμηριωμένες ἀπαντήσεις, γι' αὐτὸ κατέληξαν, ἐκουσίως καὶ αὐτοβούλως, εἰς τὴν ἐπίσημον ἀποδοχὴ αὐτοῦ. Ἔτσι, ὡς ἔλεγαν, καὶ σήμερα, μετὰ τὴν Ἑνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν αἴτησι συγγνώμης τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἄλλην⁵¹, θὰ συζητηθῇ καὶ τὸ δόγμα τοῦ παπικοῦ ἀλαθήτου⁵², κατὰ τὸ πρότυπο τῆς Συνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας.

Διὰ νὰ προχωρήσῃ τὸ «ἔργο τῆς Ἑνώσεως» ἐστρέφοντο πλέον πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους, «τοὺς σχισματικούς ἀδελφούς», ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦσαν, μὲ σεβασμό. Ἀρχικῶς ἐπερίμεναν «νὰ καθαρίσῃ ἡ ἀτμόσφαιρα»⁵³, ἀποκρύπτοντες ἐπιμελῶς ὅτι χωρίζει τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους. Ἐν συνεχείᾳ ἐφηῦραν νέον τρόπο· τὴν δημιουργίαν φιλικοῦ κλίματος μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἑνωσι τῶν καρδιῶν καὶ τῶν συναισθημάτων μεταξὺ αὐτῶν⁵⁴, γι' αὐτὸ καὶ ἐφήρμοσαν εὐρύτατα τὴν λεγομένη «ψυχολογικὴ μέθοδο»⁵⁵.

⁴⁸ Πρβλ. «Irénikon», ἔνθ' ἄνωτ., τ. 3/1991, σ. 337.

⁴⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 627.

⁵⁰ Πρβλ. «Irénikon», ἔνθ' ἄνωτ., τ. 3/1991, σ. 404.

⁵¹ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 882.

⁵² Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 873.

⁵³ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 632.

⁵⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 207.

⁵⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 850, 868. Ἡ «ψυχολογικὴ μέθοδος», περιφρουροῦσα τὶς «ἀτομικὲς κλήσεις», ἀπέβλεπε εἰς τὴν πρόσληψιν τῶν πνευματικῶς ἐκλεκτῶν, τῶν μορφωμένων, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ κερδίσῃ τοὺς ἀπλοϊκοὺς. (Πρβλ. «Irénikon», ἔνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 461). Ὁ καρδινάλιος Mercier εἶχε ἐφαρμόσει τὴν μέθοδον αὐτὴν εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ ὅποια εἶχε ἰδρύσει διὰ τοὺς Ρώσους μετανάστες εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸ Βέλγιο. Βεβαίως, κανέναν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν δὲν μετέστρεψε εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν, ἀλλὰ εἶχε μεγάλη ἐπιτυχίαν εἰς τὰ παιδιά καὶ τοὺς ἐφήβους. Μὲ τὴν «εἰρηνικὴν» του συμπεριφορὰν κατάρθωσε ὥστε ἕνα μικρὸ μέρος ἐξ αὐτῶν νὰ γίνουν Λατῖνοι, ἐνῶ ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία των νὰ γίνουν οἰκουμενισταί, «πρὸς μεγάλην χαρὰν τοῦ καρδινάλιου», ὅπως σημειώνει τὸ περιοδικὸν «Irénikon», (ἔνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/ 2003, σ. 197). Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 255 ἔξ.

Διεπίστωσαν ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι ἦσαν ἀφοσιωμένοι εἰς τὴν λατρεία, γι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἔλεγαν ὅ,τι ἤθελαν νὰ ἀκούσουν διὰ τὸν θησαυρὸν αὐτὸν, ὅπου τοὺς ἐκληροδότησαν οἱ Πατέρες των. Ὁμιλοῦσαν μὲ πολὺ θαυμασμὸ διὰ τὴν γοητεία καὶ τὴν μεγαλοπρέπεια τῆς βυζαντινῆς λειτουργίας, ἐξέφραζαν τὴν βαθειὰ τους νοσταλγία πρὸς τὴν ἀρχαιοπρεπῆ λειτουργικὴ παράδοσι τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς τὴν αὐστηρὰ καὶ ἀρρενόφρονα μορφή τῶν μακρῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνεγνώριζον αὐτὰ τὰ «κράσπεδα» τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.

Μάλιστα τὰ μέλη τῆς «Κινήσεως» ἔλαβαν ἐμπεριστατωμένες συστάσεις νὰ ἐπιζητοῦν τὴν μαθητεία παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀνατολικῶν ἐπὶ θεμάτων λατρείας, προσκαλῶντας παραλλήλως καὶ κάποιους ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Δύσι, διὰ νὰ τοὺς γνωρίσουν τὸν λειτουργικὸ πλοῦτο τῆς ἀκαινοτομήτου Ἀνατολῆς. Ἦσαν βέβαιοι ὅτι καρπὸς αὐτῆς τῆς ἀλληλογνωριμίας θὰ ἦταν ἀσφαλῶς ἡ δημιουργία μιᾶς ὁμοιομόρφου λειτουργικῆς πράξεως, Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως⁵⁶.

Ἀσφαλῶς, αὐτὴν «τὴν φοίτησι», ὡς ἔλεγαν, «εἰς τὸ σχολεῖο τῆς Ἀνατολῆς» ἐθεωροῦσαν ἀναγκαία ὅχι διὰ νὰ μεταβληθοῦν οἱ Λατῖνοι εἰς Ἀνατολικούς, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων, καὶ μάλιστα τῶν Ρώσων, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο ὑπὸ τὰ δεινὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ διωγμοῦ⁵⁷. Προσεπάθουν μακροπροθέσμως νὰ κερδίσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Ὁρθοδόξων, ἀναμένοντες ὅτι θὰ καμφθοῦν ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῶν λόγων των περὶ τῶν θησαυρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε οἱ ἴδιοι νὰ τοὺς ἀνοίξουν μόνοι τους τὴν θύρα, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν μὲ ἀσφάλεια εἰς τὴν Ἑνωσι μετὰ τοῦ Πάπα⁵⁸.

Εἶχαν ἀντιληφθῇ ὅτι ἡ ἀξίωσις τοῦ Πάπα Πίου Θ', νὰ προηγηθῇ ἡ αἰτησις συγγνώμης τῶν Ὁρθοδόξων καὶ μετὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ Ἑνωσις⁵⁹, δὲν τελεσφοροῦσε πλέον. Διεβεβαίωναν λοιπὸν τοὺς Ὁρθοδόξους ὅτι ἡ Ἑνωσις, κατὰ τὰ δεδομένα τῶν Συζητήσεων εἰς τὶς Μαλῖνες, δὲν ἐσήμαινε τὴν ἀφομοίωσι τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, ἀλλ' ἔνωσι μετ' αὐτοῦ κατὰ τὸ πρότυπο τῶν Οὐνιτῶν⁶⁰. Ἔτσι ἡ Ἑνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ πραγματοποιεῖτο κάποια στιγμή de facto καὶ χωρὶς σκληρὲς διαδικασίες, οἱ ὁποῖες συνήθως φέρουν ἀντίθετα ἀποτελέσματα, ὁ δὲ Πάπας θὰ ἀπεκαθίστατο ὡς παγκόσμιος ἐπίσκοπος⁶¹.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ «PRO RUSSIA»

⁵⁶ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 362.

⁵⁷ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 199.

⁵⁸ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 632, 863.

⁵⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 616.

⁶⁰ Κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴ φράσι τοῦ Beauduin: «Unie non absorbée». (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 1/1996).

⁶¹ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 469.

Μετά τὴν ἐπικράτησι τῶν κομμουνιστῶν εἰς τὴν Ρωσσία τὸ 1917, τὸ Βατικανὸν ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον: «Pro Russia». Ἐντὸς αὐτῆς τῆς προοπτικῆς, τὴν 18^η Φεβρουαρίου τοῦ 1921, εἰς τὸ «Ἀνατολικὸ Ἰνστιτοῦτο» τῆς Ρώμης, ὁ οὐνίτης μητροπολίτης τῆς Οὐκρανικῆς πόλεως Λβώφ Ἀνδρέας Szepticky, ὁ ὁποῖος ἐσκόπευε νὰ ὀνομασθῇ καὶ Πατριάρχης, ἔδωκε μία διάλεξι διὰ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ρωσσία, ὅπου κατέληξε λέγων: Μὲ τὴν πτῶσι τῶν Ρομανώφ, «ἔπεσαν τὰ τεῖχη τῆς Ἱερικοῦς· οἱ πύλεις εἶναι ἀνοικτές, διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν· οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ μισσιονάριοι, ἔλθετε· σᾶς προσφέρεται ἡ μοναδικὴ πλατεῖα εὐκαιρία διὰ νὰ πραγματοποιήσετε ἐπιτέλους τὴν Ἑνωσιν 150 ἑκατομμύρια ψυχῆς Ρώσσω, ὁλόκληρος ἡ ἀπέραντος Ἀνατολή, εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι παραδεδομένη εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Ποντίφηκος»⁶².

Ἐν συνεχείᾳ, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1925, «τηρουμένης ἀπολύτου μυστικότητος», ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Οὐκρανίαν, ὡς δῆθεν Γάλλος διπλωμάτης, ὁ οὐνίτης Μιχαὴλ d' Herbigny, διὰ νὰ ὀργανώσῃ μυστικῶς τὴν Οὐνίαν ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας⁶³. Ὁ Πάπας ἔδωκεν ἐπισήμως εἰς τὸν ἐπίσκοπον αὐτὸν τὸν τίτλον τῆς πάλαι ποτὲ ἐπισκοπῆς Ἰλίου, δηλαδὴ τῆς Τροίας, διότι ὅπως ἀπροκαλύπτως ὡμολόγησε τὸ Βατικανόν, ὁ οὐνίτης αὐτὸς ἐπίσκοπος, ὡς ἄλλος «δούρειος ἵππος», θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ρωσσίαν, διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ μυστικῶς τὴν Ἑνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Ρώμης⁶⁴.

Ὀλίγον πρὶν, τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ τοῦ 1923, ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» εἶχε ἀρχίσῃ μία στενὴ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Szepticky⁶⁵. Μετὰ ἀπὸ μακρὰς συζητήσεις μετ' αὐτοῦ, κατέστρωσε σχέδιον διὰ τὴν προώθησιν τοῦ «ἔργου» τῆς λειτουργικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ρωσσίας καί, ἰδιαίτερος, τῆς Οὐκρανίας, ὥστε νὰ ὀδηγηθοῦν αὐτὲς εἰς τὴν Ἑνωσιν τῆς μετὰ τῆς Ρώμης. Τὸ σχέδιον προέβλεπε ἐπίσκεψιν μελῶν τῆς «Κινήσεως» εἰς τὴν Οὐκρανίαν, πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἀδυναμίας τῶν Ὁρθοδόξων νὰ διατηρήσουν τὸ ὀρθόδοξον τυπικὸν τῆς θείας Λατρείας εἰς τὸ ἀπαιτούμενον ὕψος, ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ στηρίζεται ὁ λαὸς εἰς τὴν πίστιν, ἐφ' ὅσον κάθε ἄλλη μορφή δραστηριοποιήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ Σοβιετικὸν καθεστῶς, ἐκτὸς τῆς τελέσεως τῆς θείας Λατρείας, ἀπεκλείετο.

⁶² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 352 καὶ «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 462.

⁶³ Ὁ Μιχαὴλ ἐχειροτονήθη εἰς τὸ Βερολίνο, ὑπὸ τοῦ παπικοῦ «νουντσίου» Εὐγενίου Paceli. (Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 376). Κατ' ἄλλην πληροφορίαν, ὁ Μιχαὴλ εἰσῆλθε διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν Ρωσσίαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1925, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῆς τὸν Μάρτιον τοῦ 1926, ὅποτε καὶ ἐτελέσθη ἡ χειροτονία του. Ἐπέστρεψε εἰς τὴν Ρωσσίαν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1926, ὅπου ἐχειροτόνησε τρεῖς Λατίνους ἐπισκόπους, ἀλλὰ γενόμενος ἀντιληπτὸς ὑπὸ τῶν Σοβιετικῶν ἀρχῶν ἐξετοπίσθη. Τὸ 1937, κατ' ἐντολήν τοῦ Βατικανοῦ, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του. (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 461 ἐξ).

⁶⁴ Ἕνα ἔργο, διὰ τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ εἶχε ἐτοιμασθῇ, μετὰ μεγάλης φροντίδος, ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ. (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 461 ἐξ).

⁶⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 349 ἐξ.

Ἡ ἐπιτροπή, αὐτοαποκαλουμένη «droujina», (δηλαδή «συννομοσιακὴ ομάδα»)⁶⁶, καὶ ἀποτελουμένη ὑπὸ τῶν Lambert Beauduin, Lev Gillé καὶ Olivier Rousseau, ἐπεσκέφθη μερικὲς οὐκρανικὲς ἐνορίες καὶ τὴν περίφημον Λαύρα τοῦ Ποτσάγιεφ, ἡ ὁποία ἀνῆκε ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τοὺς Ὁρθόδοξους⁶⁷. Παρηκολούθησε τὴν τέλεσι τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καὶ ἐθαύμασε τὸ μεγαλεῖο τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐνῶ διεπίστωσε τὸ τεράστιον κύρος, ὅπου εἶχαν εἰς τὸν λαὸν οἱ μοναχοὶ τοῦ Ποτσάγιεφ, καὶ τὴν μεγάλη ἐπιρροή, ὅπου ἀσκοῦσε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διὰ τῆς Μονῆς αὐτῆς, εἰς ὁλόκληρον τὴν Δυτικὴ Οὐκρανία⁶⁸. Θὰ ἀνέμενε κανεὶς ὅτι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς θὰ ἦ-ταν ἡ ματαίωσις τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ «ἔργου τῆς Κινήσεως» εἰς τὴν Οὐκρανίαν.

Ἀντιθέτως ὅμως, ἡ «Κίνησις» ἐπωφελουμένη τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν ἀπεκόμισαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς εἰς τὴν Οὐκρανίαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατήρτισε προσεκτικὸ καὶ ἐκλεπτυσμένο σχέδιο ψυχολογικῆς προσεγγίσεως τῶν Ρώσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπεφάσισε τὴν ἵδρυσιν εἰς τὸ Λβῶφ ἐνὸς οὐνιτικοῦ Σεμιναρίου καὶ τὴν ἐπανίδρυσιν ἐνὸς σημαντικοῦ μοναστηρίου, τοῦ «Νέου Στουδίου», βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς, ὅτι πρέπει νὰ πολεμῆται ὁ ἐχθρὸς με τὰ ἴδια τοῦ τὰ ὅπλα, ἰδρύοντας μοναστήρια ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὰ ἰδικά του⁶⁹.

Τὸ μοναστήρι αὐτὸ τῶν οὐνιτῶν μοναχῶν, τῶν λεγομένων «Βασιλειανῶν», καπηλευόμενο τὸ ὄνομα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαίας Μονῆς τῶν Στουδίου, ἔθεσε ὡς ἔργο τοῦ τὸν κλονισμό τοῦ κύρους καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Λαύρας τοῦ Ποτσάγιεφ. Μὲ τὴν βοήθεια τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως», τὸ «Νέο Στудио» προσεπάθησε νὰ ἐφαρμόσῃ ἄριστα τὸ ὀρθόδοξο λειτουργικὸ τυπικόν, τὴν παραδοσιακὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὸ ὀρθόδοξον ὕφος τῆς εἰκονογραφίας, κατὰ τὰ πρότυπα τοῦ «Κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου» τῆς Ρώμης⁷⁰, καὶ ἐπεχείρησε, ἐκμεταλλευόμενο τὴν εὐσέβεια τῶν Ρώσων Ὁρθόδοξων, νὰ τοὺς ἐνώσῃ μετὰ τῆς Ρώμης.

Ἀκολούθησαν συνομιλίαι τοῦ Πάπα Πίου ΙΑ' μετὰ τοῦ Dom Beauduin, τοῦ κυριωτέρου ἐκπροσώπου τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτήν. Ἀρχικῶς μὲν ὑπῆρχε συμφωνία μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν. Μετ' ὀλίγον, ὅμως, μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν εἰς τὴν Ἑλβετία μιᾶς αὐστηρᾶς κριτικῆς διὰ τὶς θέσεις τοῦ οὐνίτου μητροπολίτου Ἀνδρέου, ὁ Beauduin διεχώρισε τὴν θέσιν του. Ἐτόνισε ἰδιαίτερος τὴν ἀνάγκη προσεγγίσεως τῶν Ὁρθόδο-

⁶⁶ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 384.

⁶⁷ Τὴν 25^η Μαρτίου/7^η Ἀπριλίου 1925. (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 201).

⁶⁸ Τὶς θαυμαστὰς ἐντυπώσεις τοῦ ἐδημοσίευσε ὁ Beauduin εἰς τὸ ἔργο του: «Une visite à la Laure orthodoxe de Potchaïev»-«Μία ἐπίσκεψις εἰς τὴν ὀρθόδοξον Λαύρα τοῦ Ποτσάγιεφ», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη εἰς τὴν σειρὰ: «Σελίδες δόξης»-«Pages de gloire», (Liège-Bruges 1927-8).

⁶⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 405.

⁷⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 440.

ξων διὰ τῆς «ψυχολογικῆς μεθόδου», ὁπότε, ὡς ἔλεγε, οἱ πῦλες θὰ ἀνοίξουν μόνες τους διὰ τὴν Ἑνωσι⁷¹.

Ἐπ' αὐτοῦ συνεφώνησε καὶ ὁ Πάπας. Ἐτσι ἀνεδιωργανώθη τὸ «Κολλέγιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου» εἰς τὴν Ρώμη, διεφημίσθη ἡ ἀρτιότης τῆς ἀνατολικῆς λειτουργίας, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο ἐκεῖ, καὶ συνίστατο, εὐρέως πλέον, εἰς τοὺς φοιτητὰς καὶ τοὺς λοιποὺς νέους κληρικοὺς τῶν διαφόρων θεολογικῶν σχολῶν τῆς «αἰωνίας πόλεως», νὰ ἐπισκέπτονται τὸ Κολλέγιο αὐτὸ, διὰ νὰ γνωρίσουν τὴν Ὁρθοδοξία εἰς τὴν αὐθεντικώτερα της μορφῇ, καὶ νὰ πεισθοῦν ὅτι Αὐτὴ εἰς οὐδὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό.

Παραλλήλως, ὅσοι ἐκ τῶν μεταναστῶν Ἑλλήνων καὶ Ρώσων ἤθελαν νὰ φοιτήσουν εἰς θεολογικὰς Σχολὰς, διευκολύνοντο νὰ φοιτήσουν εἰς αὐτὸ τὸ Κολλέγιο, ἢ ἄλλα παρόμοια Σεμινάρια, ὅπου ἰδρύθησαν ὑπὸ τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην⁷², διὰ νὰ διδαχθοῦν τὴν ἀκριβῆ ὁρθόδοξον πίστιν καὶ λειτουργικὴν ζωὴν, ὡς ὑπεστηρίζετο, δηλαδὴ μία πίστιν ἢ ὁποία συμβαδίζει ἀπολύτως μὲ ἐκείνην τῶν Λατίνων, καὶ ἡ ὁποία δὲν ἔχει, παρὰ μερικὲς λειτουργικὰς ἰδιαιτερότητες, σεβαστὲς ὅμως ὑπὸ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Δύσεως.

Ἀλλὰ, μία τοιαύτη συμπεριφορὰ, μία τοιαύτη ψυχολογικὴ προσέγγις τῶν «σχισματικῶν» Ὁρθοδόξων, κυφοροῦσε κινδύνους διὰ τὸν ἴδιον τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό. Ἐτσι ἀντέδρασαν: α'. Οἱ Βενεδικτῖνοι μοναχοί, καὶ μάλιστα ὁ γενικὸς ἡγούμενος τοῦ Τάγματος αὐτῶν Dom Fidèle von Stotzingen, ὑποστηρίζοντες ὅτι εἶναι, ὡς ἐκ τοῦ Κανόνος καὶ τῆς ἱστορίας των, Λατῖνοι μοναχοί καί, κατὰ συνέπειαν, δὲν ἤμποροῦσαν νὰ τελοῦν τὸ ὁρθόδοξο λειτουργικὸ τυπικόν. Κατ' αὐτούς, ὁ Πάπας θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιστρατεύσῃ ἄλλους, ἂν ἤθελε νὰ κυριεύσῃ τὴν Ρωσσία⁷³, καὶ β'. Πολλοὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, διατυπώνοντες σοβαροὺς φόβους ὅτι, κατὰ τὴν πορεία τῆς ψυχολογικῆς προσεγγίσεως τῶν Ὁρθοδόξων, ἐτίθετο ὑπὸ

⁷¹ Ὁ Beauduin ἐπέμεινε ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν οἰκουμενιστικὴν γραμμὴν, τὴν ὁποίαν ἐχάρασσαν: Ὁ Yves Congar, (εἰς τὸ ἔργο του: «Chrétiens désunis. Principes d'un "œcuménisme" catholique»-«Διηρημένοι Χριστιανοί. Βασικὲς ἀρχαὲς δι' ἓνα (ρωμαιο)καθολικὸ οἰκουμενισμόν», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἀργότερα, τὸ 1937, εἰς τὸ Παρίσι. Οἱ οἰκουμενιστικὲς Συζητήσεις τῆς Ὁξφόρδης/Γενεύης («Ζωὴ καὶ Δράσις»-«Vie et Action») καὶ τοῦ Ἐδιμβούργου («Πίστις καὶ Θεσμός»-«Foi et Constitution»), ἀλλὰ ἰδιαίτερος ὁ Πάπας Λέων ΙΓ', κατὰ τὸ «Εὐχαριστιακὸ Συνέδριον» εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ 1893, (πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 4/2002, σ. 469), καὶ ἡ πρωτοπόρος παπικὴ Ἐγκύκλιος «Mortalium Animos», τοῦ 1928, (πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 2-3/2000, σ. 256). Αὐτὴν τὴν «ψυχολογικὴν μέθοδον», ὁ γνωστὸς Γάλλος ποιητὴς Κάρλος Ρέγκυ ἐχαρκτηρίζε ὡς «μεγάλῃ φιλοσοφίᾳ», διότι ἐπετύγχανε, «διὰ τῆς ἀμφισβήτησεως τῶν ἀξιῶν, νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν συναδέλφωσιν τῶν λαῶν». (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 1/1996, σ. 14 καὶ τ. 2-3/2003, σ. 256).

⁷² Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα αὐτὰ Σεμινάρια εἶναι καὶ αὐτὸ τοῦ «Ἁγίου Βασιλείου», τὸ ὁποῖον ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Πίου ΙΑ', τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1923, διὰ τοὺς Ρώσσους μετανάστες. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ Σεμιναρίου ἐξεδίδετο καὶ τὸ γνωστὸ περιοδικὸν «Istina»-«Ἀλήθεια».

⁷³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 386.

κίνδυνον μερὶς Ρωμαιοκαθολικῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν προσέγγισι αὐτήν, δηλαδὴ τὰ μέλη τῆς «Κινήσεως».

Ὁ Beauduin —ὡς καὶ ὁ Πάπας— ἐθεώρει ὅτι πρὸ μιᾶς τοιαύτης μεγαλοπνόου ἐπιχειρήσεως δὲν θὰ ἦταν φοβερόν ἂν παρατηροῦντο κάποιαι ἀπώλειαι, καὶ ἐξηκολούθει νὰ ὁμιλῇ περὶ «νοσταλγίας τῆς Ὁρθοδοξίας». Παρ' ὅλα αὐτά, ὅταν ἐπληροφορήθη τὴν μεταστροφήν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Δαυῖδ Balfour, κατόπιν γνωριμίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος⁷⁴, καὶ τοῦ Lev Gillé, διὰ τοῦ ἐκ Παρισίων Μητροπολίτου Εὐλογίου Gueorguievsky⁷⁵, ἐλυπήθη βαθύτατα, ἐνῶ τὸ Βατικανὸν ἀντέδρασε διὰ τῆς ἐπιβολῆς σοβαροτάτων ποινῶν. Ἡ ὑπ' αὐτῶν πολυθρυλουμένη «νοσταλγία τῆς Ὁρθοδοξίας» ἦταν ἀπλῶς μία κολακευτικὴ ἔκφρασις πρὸς τοὺς «σχισματικούς» Ὁρθοδόξους, διὰ τῆς ὁποίας ἤλπιζαν νὰ τοὺς ὀδηγήσουν εἰς τὴν Ἑνωσι.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» ἀπεφάσισαν τὴν ἵδρυσιν ἑνὸς μοναστηρίου ἀφοσιωμένου εἰς τὴν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ πρόθεσις αὐτὴ ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Πάπα Πῖον ΙΑ' καὶ ἔτυχεν τῆς ὀλοθύμου ἐπιδοκιμασίας καὶ ὑποστηρίξεως αὐτοῦ⁷⁶. Ἡ ἀπόφασις ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1925, δηλαδὴ ἑξ μηνες μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν Λαύρα τοῦ Ποτσάγιεφ.

Ἔτσι ἰδρύθη ἡ μετέπειτα γνωστὴ μονὴ τῆς Chevetogne, ἡ ὁποία θὰ ἦταν πλέον ἡ ὑποστασιοποίησις τῶν οἰκουμενιστικῶν ἰδεῶν τοῦ «ἔργου» καὶ ἡ ἐγγύησις διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του. Μετὰ ἀπὸ πολλὰς συζητήσεις ἀπεφασίσθη νὰ ἔχη ὡς ἔδρα του τὸ Amay, πλησίον τῆς Louvain τοῦ Βελγίου, καὶ ὡς βασικὴ ἀποστολὴ του τὴν τροφοδότησιν, ἐνίσχυσιν καὶ ὑποστήριξιν τῆς οὐνιτικῆς μονῆς τοῦ «Νέου Στουδίου» καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῆς εἰς ὅλην τὴν Ρωσσίαν⁷⁷.

Ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ, ἤδη ἀπὸ τὸ 1926, ἡ μονὴ τῆς Chevetogne ἄρχισε τεχνηέντως νὰ ὑπεισέρχεται εἰς τὸ ἐμπερίστατον ἐκκλησιαστικὸν Σχολεῖον παρὰ τὴν ὀρθόδοξον Λαύρα τοῦ Πσκῶφ, εἰς τὸ Πετσόρι, συνθέτων ἔτσι μίαν ὀλόκληρον περιπέτειαν διὰ τὴν ὀρθόδοξον τοπικὴν Ἐκκλησίαν, ἐκ τῆς ὁποίας μόλις διεσώθη κατόπιν τῆς δραστηρίου ἐπεμβάσεως τοῦ ἐκ Παρισίων Μητροπολίτου Εὐλογίου Gueorguievsky⁷⁸. Τὸ σχέδιον αὐτὸ τοῦ «εἰρηνικοῦ» προσηλυτισμοῦ ἐπανελήφθη μὲ τὴν κατάρρευσιν τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, τὸ 1988, δημιουργώντας τὰ γνωστὰ προβλήματα εἰς τὴν Λαύρα τοῦ Πσκῶφ μετὰ τοῦ ταλαντούχου ἱερομονάχου Ζήνωνος⁷⁹.

⁷⁴ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 205.

⁷⁵ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 250-1.

⁷⁶ Διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ «Ἀποστολικοῦ Γράμματος: Equidem Verba», τὴν 21-3-1924. (Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 392 καὶ «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 459).

⁷⁷ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 463.

⁷⁸ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 204.

⁷⁹ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 212.

Μία ἄλλη, λοιπόν, μεγάλη συμβολή τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἰς τὸν Οἰκουμενισμὸ εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ λεγόμενον «Μοναστήριον τῆς Ἐνώσεως». Ὅμως τὸ θέμα εἶναι εὐρύ, δι’ αὐτὸ καὶ δὲν θὰ ἐπεκταθῶ. Ἐπ’ αὐτοῦ ἀπαιτεῖται μία νέα εἰσήγησις, διότι σήμερα ὁ ἐν Ἑλλάδι μοναχισμὸς ἔχει δεχθῇ σημαντικὰς ἐπιδράσεις ἀπὸ τῶν ἀντιλήψεων τῆς Μονῆς τῆς Chevetogne.

www.alopsis.gr